

Fernando Sorrentino (1942) — Buenos Aires

A LECKE

- LA LECCION -

A középiskolai tanulmányaim befejezése után egy Buenos Aires-i biztosítási társaságnál találtam tisztviselői munkát. Rendkívül kellemetlen munka volt és egy rettenetes emberekkel teli környezetben, s mivel

éppen hogy csak tizennyolc éves voltam, a dolog nem nagyon izgató.

A tízemeletes épület emeleit négy lift kötötte össze. Ezek közül három, függetlenül a hivatali hatalmi hierarchiától, a személyzet általános használatára szolgált. A vörös szövetrel tapétázott, három tükörrel felszerelt és különösen dekorált negyedik viszont a társaság elnökének, a vezetőség tagjainak és a vezérigazgató kizárólagos használatára volt fenntartva. Ez annyit jelentett, hogy csakis ők közlekedhettek a vörös lifttel, de nem volt megtiltva nekik a másik három használata sem.

Soha nem láttam a társaság elnökét, sem a vezetőség tagjait. Ellenben, néha — mindig távolból — láttam a vezérigazgatót, akivel soha nem váltottam egyetlen szót sem. Olyan, kb. ötven év körüli „nemesi” és „úrasi” vonású ember volt; én egy régi argentin lovag és egy legfelsőbb bírósági, nagyon becsületes bírónak a keverékét láttam benne. Ősz haja, sima bajusza, szolid öltözeke és kellemes modora miatt bizonyos fokú szimpátiát éreztem don Fernando iránt — annak ellenére, hogy az összes közvetlen főnökömet ki nem állhattam —. Mert *dornak* hívták inkább, mint a családnevén, a látszólagos családiasság és egy feudális úrnak kijáró tiszteletteljes hódolás közötti megnevezéssel.

Don Fernando és kísérei hivatali szobái az épület ötödik emeletét foglalták el. A mi részlegünk a harmadik emeleten található, de engem, mint alacsonyabb beosztású tisztviselőt gyakran küldözgettek a hivatali értesítésekkel egyik emeletről a másikra. A tizedik emeleten csak idős és morcos hivatalnokok voltak, a hölgyek mind csúnyák és duzzogók; s ott működött egy úgynevezett archívum, ahol öt perccel a munkaletétel előtt elmaradhatatlanul át kellett adnom az egész napi tevékenységről a jelentést tartalmazó, bizonyos számú papírhalmazt.

Az egyik este, ezen papírlapok leadása után a tizedik emeleten a liftet vártam, hogy végre hazamehessek. Éppen ezen szándékom érdekében már nem voltam ingujjban, hanem az öltönyöm viseltem, megfésülködtem, a tükörbe nézvéen megigazítottam nyakkendőmet, s a kezemben a bőr aktatászkám tartottam.

Hirtelen mellettem termett don Fernando teljes mivoltában, nyilvánvalóan ő is a liftet várta.

A legnagyobb tiszteletadással köszöntöttem:

— Jó estét kívánok, don Fernando!

Don Fernando még ennél tovább ment. Kezet fogott velem és így szólt hozzám:

— Nagyon örvendek, hogy megismerhetem, fiatalember. Látom, befejezte a gyümölcsöző munkanapot s most hazatérőben van, hogy a megérdemelt pihenést élvezhesse.

Ez a magatartása és ezek a szavak — amelyekben kis ironikus árnyalatot éreztem ki — idegessé tettek. Éreztem, hogy bíborba borul a képem.

Pont ebben a pillanatban ért fel az egyik „népi” lift, s az ajtó automatikusan kinyílt feltárván a kies kabint. A gombot benyomva tartottam, hogy megakadályozzam az ajtó becsukódását, s így szóltam don Fernandóhoz:

— Parancsoljon, uram! Csak ön után.

— Fiatalember, szó sem lehet róla! — válaszolt don Fernando mosollyal az ajkán — Lépjen be maga elsőként!

— Nem uram, parancsoljon! Nem tehetném soha ezt, csakis ön után, kérem!

— Csak menjen, fiatalember! — valami türelmetlenség volt a hangjában — Legyen szíves!

Ezt a „legyen szíves”-t olyan felszólítással ejtette ki, hogy kénytelen voltam parancsra tekinteni. Kissé meghajtottam magam és valóban beléptem a liftbe s a hátam mögött pedig don Fernando.

Az ajtók becsukódtak.

— Don Fernando, az ötödik emeletre megy?

— A földszintre. Szeretnék visszavonulni, ugyanúgy, mint ön. Azt hiszem, nekem is jogom van a pihenésre, nem igaz?

Nem tudtam mit válaszolni. Ennek a mágnásnak a közelsége rendkívül zavarba ejtett. A kilenc emeletnyi csend sztoikus elviselésére állítottam rá magam, egészen a földszintig. Nem bátorkodtam don Fernandóra nézni, így kénytelen voltam a cipőm orrát bámulni mereven.

— Melyik részlegen dolgozik, fiatalember?

— A Termelésigazgatáson, uram — s csak most tűnt fel nekem, hogy don Fernando valamivel alacsonyabb nálam.

— Hát ott — mondta mutatóujját az állának támasztva —, az ön igazgatója Biotti úr, ha nem tévedek.

— Igen, uram. Biotti úr.

Ki nem állhattam Biotti urat, aki szerintem egy beképzelt hülye, de nem informáltam erről don Fernandót.

— És Biotti úr soha nem mondta önnek, hogy tiszteletben kell tartania a vállalati hierarchia sorrendjét?

— Hooo-hogyan, uram?

— Hogy hívják?

— Roberto Kriskovich.

— Aha! Lengyel családnév.

— Uram, nem lengyel: horvát családnév.

Leérkeztünk a földszintre. Don Fernando — aki az ajtó mellett állt — félreállt, hogy elsőnek szállhassak ki a liftből.

— Parancsoljon, kérem! — utasított engem.

— Nem uram, kérem! — válaszoltam neki idegesen — Csak ön után!

Don Fernando szigorú tekintettel nézett rám.

— Fiatalember, kérem, hogy szálljon ki!

Megijedve engedelmeskedtem.

— Fiatalember, tanulni sohasem késő — jegyezte meg elsőként kilépve az utcára —. Szeretném meghívni egy feketére.

S valóban, beléptünk egy sarki kávézóba — elsőként don Fernando, majd én — és az egyik asztalnál szemben találtam magam a vezérigazgatóval.

— Mióta dolgozik a vállalatnál?

— Tavaly márciusban kezdtem, uram.
 — Hát, akkor egy éve sincs, hogy nálunk dolgozik.
 — A jövő héten lesz kilenc hónapja, don Fernando.
 — Nagyon jó: én huszonhét esztendeje dolgozom a társaságnál — s újból szigorúan figyelt engem.
 Mivel feltételeztem, hogy vár tőlem valamit, a fejemmel bölintottam, igyekezvén úgy mutatni, mintha egy bizonyos, visszafogott csodálatot éreznék iránta.
 Előhúzott a zsebéből egy kis zsebszámológépet.
 — Huszonhét szorozva tizenkét hónappal az egyenlő háromszázhuszonnégy hónappal. Háromszázhuszonnégy osztva kilenc hónappal, az annyi, mint harminchat. Ez azt jelenti, hogy a vállalatnál harminchat hónappal idősebb vagyok magánál. Maga egy egyszerű, tisztviselő alkalmazott, én meg vezérigazgató vagyok. Végül is maga tizenkilenc- vagy húszéves, én meg ötvenkettő. Nem igaz?
 — De, igen. Nyilvánvaló.
 — Másodszor: jár egyetemre?
 — Igen, don Fernando: a bölcsész karon latin és görög szakon tanulok.
 Gúnyosan legyintett, mintha ezek a szavak megsértették volna. Majd így szólt:
 — Mindenesetre, majd meglátjuk, hogy befejezi-e a tanulmányait. Én ellenben a közgazdasági tudományok doktora vagyok, a legmagasabb osztályzatokkal végeztem.
 Lehajtottam a fejem és egy kissé széttártam a kezem.
 — S ahogy a dolgok állnak, nem gondolja, hogy meg kell érdemelnem egy különös bánásmódot?
 — Igen, uram. Kétségkívül.
 — Akkor hát, hogy merészelt maga előttem a liftbe lépni...? S a földszinten hasonló vakmerőséggel előttem szállt ki.
 — De, jóságos uram, nem akartam én tiszteletlen lenni, sem nyakaskodni. Ön makacskodott nagyon...
 — Hogy én makacskodom avagy sem, az az én dolgom. Magának rá kellett volna jönnie, hogy semmiképpen sem engedheti meg magának hogy előttem lépjen be a liftbe. Sem pedig előttem kijönni. És különösen nincs joga ellentmondani nekem: miért mondta nekem azt, hogy horvát családneve van, holott én azt állítottam, hogy lengyel?
 — Mert tény, hogy horvát: atyai felmenőim Jugoszláviában, Splitben születtek.
 — Engem az nem érdekel, hogy atyai felmenői hol születtek, vagy hol nem. Ha én azt mondom, hogy a családneve lengyel, maga semmiképpen sem mondhat ellent nekem.
 — Uram, bocsásson meg. Nem fog többé előfordulni.
 — Remek. Tehát, atyai felmenői Splitben születtek, Jugoszláviában?
 — Nem, uram, nem ott születtek.
 — Akkor, hol?
 — Krakkóban, Lengyelországban.
 — De, furcsa! — Don Fernando a meglepetés jeléül széttárja a karját. — Hogy lehet, hogy atyai felmenői lengyel mivolta ellenére a maga családneve horvát?
 — Egy családi és egy igazságügyi probléma miatt mind a négy nagyszülőm Jugoszláviából Lengyelországba emigrált és itt, lengyel honban születtek az atyai felmenőim.
 A mély szomorúság óriási, sötét fellege borította be don Fernando ábrázatát.

— Én egy érett ember vagyok és nem hiszem, hogy megérdemlem, hogy ugrassanak. Mondja, fiatalember, hogy jutott eszébe ilyen ostobaságot kitalálnia? Hogyan gondolhatta, hogy én ezt az abszurd mende-mondát beveszem? Éppen az előbb nem azt mondta, hogy Splitben születtek atyai felmenői?

— Igen, uram, s mivel azt mondta nekem, hogy nem mondhatok önnek ellen, úgy tettem, mintha az atyai felmenőim Krakkóban születtek volna.

— Tehát, akárhogy is legyen, hazudott nekem.

— De, igen, uram, így van: hazudtam önnek.

— Előljárónak hazudni súlyos tiszteletlenséget jelent, olyannyira, hogy minden hamisság támadás a társaság hatékonysága ellen.

— Így van, uram. Tökéletesen egyetértek önnel.

— Nagyon helyes. Ezek szerint újra megfontolhatom a maga értékét, látván, hogy ilyen értelmes és ésszerű. De utoljára egy utolsó próbatétel alá helyezném. Két kávé rendelünk: ki fizeti ki a számlát?

— Öröm lesz számomra.

— Ismét hazudott. Biztos, hogy magának, aki nagyon keveset keres, nem szolgálhat semmiféle öröme, hogy kifizesse a vezérigazgató kávéját, azét, aki a maga kétévi kereseténél egy hónap alatt többet keres. Kérem tehát, hogy ne hazudjon nekem és mondja meg az igazat: biztos, hogy örömet szerez magának az, hogy kifizetheti a kávéját?

— Nem, don Fernando, az igazság az, hogy egy csepp örömet sem jelent ez nekem.

— De, annak ellenére, hogy ez nem tetszik magának, mégis képes lenne megtenni?

— Igen, don Fernando, képes vagyok rá.

— Hát akkor fizessen végre s ne vesztegesse el az időmet, az Isten szerelmére!

Szólítottam a pincért és kifizettem a két feketét. Kimentünk — elsőnek don Fernando, aztán én — az utcára. A metró bejáratával találtuk szemben magunkat.

— Remek, fiatalember. Itt el kell válnom magától. Őszintén remélem, hogy jól elsajátította ezt a leckét s hasznára válik a jövőben.

Kezet szorított s lement a Florida állomás lépcsőin.

Mondtam már, hogy nem szerettem ezt a munkát. Az egyéves munkaidő betöltése előtt egy másik vállalatnál találtam egy kevésbé kellemetlen beosztást. A biztosító társaságnál töltött utolsó két hónapban láttam még néhányszor don Fernandót, de csak messziről s így többé már nem volt alkalma engem megleckéztetni.

Az eredeti spanyol elbeszélés a Badosa.com elektronikus folyóiratban jelent meg:

<http://www.badosa.com/bin/obra.pl?id=n310>

Fordította spanyolból © **B. Tamás-Tarr Melinda**
 alias **Dr. Bonaniné Dr. Tamás Tarr Melinda**